

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ¹

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΟΝ ΚΑΣΟΜΟΥΛΗ

«Πατήσας εις το έδαφος, με εφάνη ότι εμβήκα εις μίαν πανήγυριν» – αρχικά μάλιστα ο Κασομούλης είχε γράψει «εις τον παράδεισον», αλλά σωστά θεώρησε εμφαιτικότερο το «πανήγυριν».

Ανέκδοτον. Ένας Αχμέτ-μπεης, περί τας 3/10 της νυκτός,² προ πολλού συνομιλούντες με τον κύριον Γεώργιον Βάγιαν, ήλθεν εκείνο το εσπέρας· φωνάζει:

Αχμ. «Ωρέ Βάγια, ωρέ Βάγια!» Βάγ. «Ε, ωρέ», λέγει, «τί θέλεις και με ξυπνάς;». Αχμ. «Ε, πα, κοιμάσαι, ωρέ, ουά;» Βάγ. «Τί να κάμω», λέγει, «μήνα είμαι ωσάν εσάς φοβητσιάρης; Τί κάθεσαι και δεν πας να κοιμηθείς;». Αχμ. «Ε, πα, τί να σου πω, καημένε, δεν μ' αφήνουν...» (Κτύπησαν αι σάλπιγγες.) «Ωρέ Βάγια», λέγει, «πα, τί λέγουν αυτά οπού λαλούν;». Βάγ. «Αυτά μας λένουν πότε θα φάμεν, πότε θα κοιμηθούμεν, πότε θα σηκωθούμεν, πότε θα πολεμήσομεν, πότε θα κάμομεν γιουρούσι, πότε θα τραβηχθούμεν». Αχμ. «Ουά, γιορούσι με λες, καημένε, σεις δεν έχετε τον κώλο αυτό». Βάγ. «Πώς, ακόμα θέλεις και άλλα; Δεν έμαθες γνώση;» Αχμ. «Άφησέ τα, καημένε... πα, τί άλλα λέγουν αυτοί οι ζουρνάδες, πες μου». Βάγ. «Δεν είναι ζορνάδες, είναι τρομπέτες». Αχμ. «Τρομπέτες... τρομπέτες...» Βάγ. «Ε! ωρέ, έχετε και σεις τα τουμπελέκια!» λέγει. Αχμ. «Δεν τα χέζεις», λέγει, «εκείνα ένα χαβά λένουν». Βάγ. «Πώς έχει το κέφι ο Βεζίρης και οι αγάδες;» Αχμ. «Έτσι κι έτσι», λέγει. Βάγ. «Διατί;» Αχμ. «Να μου ειπείς την αλήθεια· πού πάγει ο ντονανμάς μας;» Βάγ. «Δεν είδες;» λέγει· «τον πήραν σβάρνα τα αλάνια και τον διάβασαν³ κατά διαόλου». Αχμ. «Κατά διαόλου να πάγει ο κερατάς, και να μη γυρίσει ο πεζεβέγκης».⁴ (Εγέλασαν οι Τούρκοι και Έλληνες.) Βάγ. «Αυτό λέγομε και ημείς, να πάτε και σεις, να μας ξεφορτωθείτε». Αχμ. «Τούτο ο Θεός το ξεύρει» λέγει.

ΤΡΙΤΟ

Μία βόμβα, από τες μικρές, έπεσεν πλησίον ενός στρατιώτου, Γιάχου παρονομαζομένου, ενώ στούμπιζεν την σκορδαλιάν, και έκαιγεν το φυτίλι. Αυτός, στομπίζοντας, χωρίς να αφήσει την σκορδαλιάν, την βρίζει και την κτυπά με το ποδάρι, με όλην την αδιαφορία. Κυλίεται η βόμβα,

¹ Διαδικτυακή διάλεξη Αλέξη Πολίτη «Με το σπαθί στο χέρι και με το τουφέκι: Ο Κασομούλης και η πολιορκία του Μεσολογγίου» – Βιβλιοθήκη και Κέντρο Πληροφόρησης Ιονίου Πανεπιστημίου, 5 Νοεμβρίου 2021 και ώρα 19.00.

² 3, ώρα τουρκική, 10, ώρα ευρωπαϊκή (σημ. Βλαχ.). Με τον παραδοσιακό τρόπο η νύχτα άρχιζε κατά τις 6.00''-6.30'' μ.μ. και η μέρα 6.00''-6.30'' π.μ.

³ Ντονανμάς, ο τούρκικος στόλος· αλάνια, μεταφορικά, τα μικρά ελληνικά καράβια (σημ. Βλαχ.)· τον διάβασαν, τον πήγαν.

⁴ Πεζεβέγκης, υβριστική έκφραση, κυριολεκτικά «μαστροπός» (τουρκ.: pezevenk).

σκάζει, δεν παθαίνει τίποτε ο Γιάχος, αλλά ξεκαρδίζεται από τα γέλια ονομάζοντάς την πουτάναν κλπ. Ιδού το ατάραχον του στρατιώτου της φρουράς.

ΤΕΤΑΡΤΟ

Ο Κίτσος Τζαβέλας, αυτήν την ημέραν, ωσάν λεοντάρι όρμησεν από το μέρος εκείνον εις μίαν σκηνήν, οπού ήτον ο Πέβλιαν αγιάνης. Το αστείον ήτον ότι έγινε τόσον ταχύ το κίνημα, και έκτακτον από όλα τα μέρη, της φρουράς, ώστε οι Τούρκοι δεν επρόφθασαν καν ούτε ένας τον άλλον να ιδούν καν, αλλ' ούτε το παραμικρόν από τα όπλα των να λάβουν ή πράγμα, αλλά έφευγον ωσάν μία αγέλη, σφαζόμενοι από όπισθεν και παραδιδόμενοι. Ο Πέβλιαν αγιάνης (διοικητής), καθήμενος και πίνων τον ναργκιλέν του, μόλις πρόφθασεν να τον ειπεί ο υπηρέτης του «τζικτιλιάρ καλιαντάν» (= εβγήκαν από το φρούριον), κι εκεί πίπτει ως αετός ο Τζαβέλας με το σπαθί εις το χέρι, ομού με τον Στέφον Χειμαριώτην σωματοφύλακάν του· ο μεν τον αρπάζει από τα μαλλιά, ο δε του κόπτει την κεφαλήν πριν βγάλει τον ναργκελέν από το στόμα. Αφού εγιομίσαμεν τα χαρακώματα από φονευμένους και εμπνεύσαμεν τον τρόπον εις τους καθ' ημών εχθρούς, αρχίσαμεν να τραβιώμεσθεν αγάλι-αγάλι.

ΠΕΜΠΤΟ

Ανέκδοτον: «Ένας Τούρκος Πελοποννήσιος (ή Κρητικός ή εξ άλλου μέρους) ήξευρεν την ελληνικήν γλώσσαν καθαρά (ίσως και τουρκεμένος παιδιόθεν)· κάθε νύκτα δεν έκαμνεν άλλο παρά να υβρίζει την Παναγίαν και τον σταυρόν, τα μυστήρια, την κολυμβήθραν, και δεν άφηνεν τίποτες ιερόν χωρίς να λέγει αισχρόν. Ένας Κραβαρίτης στρατιώτης, από του Μακρή τον προμαχώνα, τον άκουγεν, τον έλεγχεν να μη εξυβρίζει την θρησκείαν με τόσην ποταπότητα. Ο Τούρκος εξακολουθούσεν περισσότερον. Τον λέγει και ο Έλλην στρατιώτης: “Ωρέ Τούρκε, έσωσες υβρίζοντας, ή ακόμα;”. Είπεν, είπεν, όσα εδυνήθη. “Έσωσα!” λέγει ο Τούρκος. “Άκουσε λοιπόν”, τον αποκρίθη ο Έλλην (επαναλαμβάνων συχνά το χέσιμον): “Να σας χέσω τον Μωαμέτην σας, να σας χέσω τον Αλήν, να σας χέσω την Σερίφ, να σας χέσω το Σαντζιάκ Σερίφ, να χέσω τον τάφον του Μωαμέτη σας και του Αλή, να χέσω το χατζηλίκι σας, να χέσω τον σουλτάνον σας και όλα τα ρετζιάλια του, τα τζαμιά σας και τους τεκέδες όλους και το Κουράνι σας. Να χέσω τον βεζίρην σας Κιουταχήν και όλους τους πασιάδες σας, να χέσω τους μπιμπασιάδες σας, τους μπουλουμπασιάδες σας και το ασκέρι σας· να χέσω και τα δικά σου τα μούτρα, το κεφάλι σου, τα μαλλιά σου, τα φρύδια σου, τα μάτια σου, την μύτην σου, τα μουστάκια σου, το στόμα σου, τον λαιμόν σου, τα χέρια σου, τα νύχια σου· να χέσω τα άρματά σου, τα πιστόλια σου, το ντουφέκι σου, το γιαταγάνι σου· να χέσω το τσιμπούκι σου, τον λουλέν σου, τον ιμαμέν σου· να χέσω την σακούλα όπου βάνεις καπνόν και τες φούντες της σακούλας”. (Και όλα τα είπεν ωσάν νερόν, με μίαν πνοήν.) Άκρα σιωπή, να ακούσουν και αυτοί και ημείς. Ακούσας ο Τούρκος τες φούντες της σακούλας... “Ουχ, ο κερατάς”, λέγει, “τίποτες δεν άφησεν άχεστον. Ινσάφι, βρε”, φωνάζει, “δεν ξαναβρίζω”. Μία φωνή γέλωτος και από τους δύο στρατούς. Οι Τούρκοι ύβριζαν τον ειδικόν τους, διότι έδιδεν τοιαύτην ποταπήν αφορμήν».

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ ΑΠΟ ΑΛΛΕΣ ΠΗΓΕΣ

Στο φύλλο της 20^{ής} Μαΐου 1825 των *Ελληνικών Χρονικών*:

«Αι βόμβαι του εχθρού ερίφθησαν την νύκτα ταύτην με μεγάλην πομπήν. Αι τέσσαρες λουμβάρδαι του [*Λουμπάρδα*, τύπος κανονιού] και τα κανόνιά του όλα εσύροντο διά μιας και ταχύτατα. Τούτο δεν εξέπληξεν όμως ποσώς τους στρατιώτας μας· καταφρονούντες ούτοι τόσον την κατά κάθετον όσον και τον οριζόντιον πυροβολισμόν του», του Κιουταχή, «εγέλων και διεσκέδαζον. Και τώντι πας άνθρωπος απαθής οφείλει να επιβεβαιώσῃ ότι πάντες οι εις το περιτείχισμα του Μεσολογγίου Έλληνες δεν παριστάνουν μορφήν ανθρώπων από τόσον στενόν πολιορκισμόν κλεισμένων, αλλά μάλλον φαίνονται ως να είναι συναγμένοι εις πανήγυριν».

Σπυρομίλιος Απομνημονεύματά

Θυμάται τους αντίπαλους να συνομιλούν και ν' αλληλοπειράζονται· οι Έλληνες «επιφόρτωνον τους Τούρκους με μυρίους σαρκασμούς, οίτινες ήτον με πνεύμα όμως· όλη η φρουρά ήτο ως εις πανήγυριν, κανείς δεν εξιπάζετο από τας επιχειρήσεις των Τούρκων ή από το πολυάριθμόν των, αλλ' όλοι εξίσου εκαταγίνοντο να επιδιορθώνουν τα μέρη οπού χαλούσε το εχθρικόν βόλι, και μ' ανυπομονησία επερίμενον την παρά πολλών αυτομολησάντων Ελλήνων εκ του εχθρικού στρατοπέδου κηρυχθείσαν γενικήν έφοδον» [...] «Ο ενθουσιασμός όλων αυτών των ανθρώπων ήτον απερίγραπτος. Ομοίαζον μάλλον εις ανθρώπους οπού πηγαίνουσι να εντρυφήσωσι εις πανηγύριον παρά εις μέλλοντας να πολεμήσωσι».